

Nikdy se nezříkejte drobné práce, neboť z malého se buduje velké — to je jeden z významných Iljičových odkazů“ — uvědomujeme si, že je to také odkaz Stalinův, že je to odkaz, který by měli vzít za svůj i všichni učitelé. Budeme-li jej plnit, bude naše práce bohatá, radostná, bude to práce budovatelů socialismu.

Odkaz Klementa Gottwalda.

Dr FRANT. AUERSWALD, Výzkumný ústav pedagogický, Praha.

Dne 14. března 1953 nás krátce po smrti praporemčíka míru J. V. Stalina opustil jeho největší žák v naší vlasti a jeho spolubojovník Klement Gottwald.

Zármutek všeho československého lidu nad jeho smrtí je veliký, ale naprosto nevedl do beznaděje. Naopak, po přísaze, kterou za všechny dělníky, rolníky a za pracující inteligenci nad jeho rakví složil soudruh Antonín Zápotocký, jsme se ještě úže semkli kolem Ústředního výboru Komunistické strany Československa a kolem vlády republiky a vykročili, i když se žalem v srdci, pevněji k cíli, který nám soudruh Kl. Gottwald vytyčil — k socialismu!

Život Klementa Gottwalda se vyznačoval neustálým bojem. Jako syn z chudé zemědělské rodiny v Dědicích na Moravě poznal v nejútlejším věku v Dědicích, ve Vyškově a v Herolticích těžkou rolnickou práci malých zemědělců. Bylo tedy pochopitelné jeho porozumění ke všem obtížím práce drobných zemědělců. Ve dvanácti letech přišel jako truhlářský učeň do Vídně, zjitřené protičeskými náladami a na vlastní kůži zakoušel křivdy páchané na českém národě. Odtud vyrostlo jeho vlastenectví, jeho citlivá vážnost k národnímu citění a smýšlení českého lidu. Tam také pocítil všechnu tíhu učednického života — dlouhou pracovní dobu a častou noční práci. Důsledkem toho bylo již v šestnácti letech členství v Československé sociálně demokratické mládeži a v Dělnické tělocvičné jednotě. V dělnických organizacích se seznámil se socialistickou politickou literaturou a pak už ji nepřestal studovat. V roce 1914 se vrátil na Moravu a pracoval v Lipníku a v Hranicích jako truhlářský dělník.

Za světové války poznal opět národnostní útisk u vojenských útvarů rakousko-uherské armády, poznal však také celou nesmyslnost, nespravedlnost a protilidovost války a hlavně domyslel kořeny porážky evropského dělnického hnutí. Dělníci nebyli s to, zaujmout ve válce pevné a jednotné stanovisko, odpovídající zájmům dělnické třídy, protože byli zrazeni sociálně demokratickými vůdci. Ti za války odvrhli zájmy dělnictva a stali se otevřenými pomahači svých domácích imperialistických vlád.

Velká říjnová socialistická revoluce v roce 1917, vedená komunistickou stranou bolševiků, ujasnila Klementu Gottwaldovi, že cesta dělnické třídy k vítězství musí být cesta revolučního třídního boje za sociální a národní svobodu pracujících.

Po krátkém pobytu v československém vojsku po říjnu 1918 pracoval opět jako dělník v závodě Tusculum v Novém Rousínově, kde již zároveň organizoval dělnictvo jako závodní důvěrník, jednatel rousínovské levice sociální demokracie a starosta 20. okresu DTJ. Zde se také při studiu socialistických spisů prvně seznámil s díly V. I. Lenina, zejména s knihou Stát a revoluce.

Při roztržce sociálně demokratické strany v roce 1921, způsobené protilidovou zrádnou politikou jejích pravicových vůdců, byl Klement Gottwald mezi prvními členy Komunistické strany Československa. Na III. sjezdu KSČ byl zvolen do ústředního výboru strany, v roce 1926 se stal vedoucím kulturně propagačního oddělení ústředního sekretariátu v Praze. V roce 1928 byl na IV. sjezdu Komunistické internacionály zvolen do Exekutivy Komunistické internacionály.

Od samého začátku své práce ve straně vedl boj za očistu a upevnění strany, a když V. sjezd KSČ smetl jeho přičiněním dělnictvu nepřátelské živly, byl zvolen Klement Gottwald ústředním tajemníkem strany. V témže roce 1929 se stal také poslancem Národního shromáždění ČSR za Komunistickou stranu Československa.

Jeho první projev v poslanecké sněmovně, založený na zkušenostech Vsesvazové komunistické strany (bolševiků) a naší KSČ, na jeho vlastních zkušenostech z vedení boje pracujících na Slovensku i v českých zemích, se stal signálem boje dělnické třídy naší vlasti vedené Komunistickou stranou Československa s Klementem Gottwaldem v čele, směrnicí k cíli, splněnou teprve v únoru 1948. Jak bojovně znějí dodnes jeho tehdejší slova:

„My vyhlášíme vám a vaší sociálfašistické vládě nejostřejší boj! Budeme se rvát s vámi a s vaší vládou o každou skývu chleba pro dělníky a drobné zřízence; budeme se bít o řádnou podporu pro nezaměstnané, budeme bojovat proti zvýšení a za snížení činže, budeme bojovat proti vašemu zlodějskému hospodářství v nemocenských pokladnách, budeme bojovat za požadavky vesnické chudiny, domkářů a maloročníků, budeme se bít o ulice, o svobodu tisku, svobodu shromažďovací, svobodu spolčovací, o svobodu stávkovou pro proletariát. Proti vašemu policejnímu teroru postavíme proletářskou obranu.

Budeme bojovat proti národnímu útlaču a za osvobození utlačovaných národů v tomto státě. Budeme bojovat proti vaší imperialistické válce a za válku občanskou. Budeme pracovat pro vítězství Sovětského svazu a pro vaši porážku!

A v průběhu těchto denních bojů pozná pracující lid, že je nutno a možno úplně zúčtovat s vaším režimem: ozbrojeným povstáním, sociální revolucí, diktaturou proletariátu.

Aby proletáři mohli vyvlastnit banky, fabrikanty a keřasy! Aby zemědělstí dělníci a malí rolníci mohli vyvlastnit velkostatkáře! Aby utlačované národy tohoto státu mohly svrhnouti své utlačovatele. Přejde vás smích!

My tento svůj boj povedeme bez ohledu na oběti, houževnatě, cílevědomě, do té doby, až vaše panství bude smeteno.“

Takové byly kořeny jeho politických a lidských názorů a takový byl jeho program. Jeho život byl potom v duchu tohoto programu bojem za práva pracujících, jak to přesvědčivě ukázal ve svém projevu nad rakví Klementa Gottwalda dne 19. března 1953 jeho nejbližší spolubojovník Antonín Zápotocký. Čteme-li znovu jeho projev, probíhá před námi opět celý život Klementa Gottwalda, který vyrostl v opravdového revolučního vůdce pracujících v těžkých bojích proti kapitalistickým nepřátelům, v usilovné snaze za vybudování revoluční dělnické strany leninsko-stalinského typu. Stál v čele všech bojů proti útisku, bezpráví a nespravedlnosti v době buržoasní republiky a vládnoucího tehdy u nás kapitalistického kořistnictví. Stál v čele boje za národní osvobození našeho lidu od kruté tyranie fašistických okupantů, pod kterou naši zemi uvrhli měšťáctí lživlastenci i věrolomní „spojenci“ v zahraničí. Po osvobození našich zemí slavnou Sovětskou armádou vedl soudruh Gottwald naše národy k upevňování výsledků národní a demokratické revoluce. Byl strůjcem a organizátorem slavného vítězství pracujícího lidu Československa nad pučistickou reakcí v únoru 1948. Pod jeho vedením se naše Komunistická strana Československa rázně a nemilosrdně vypořádala s bandou zrádců, kteří usilovali o její rozklad a o zvrát naší cesty k socialismu.

Dovedl vždy tvůrčím způsobem aplikovat a dále v našich podmínkách prakticky rozvíjet marxisticko-leninské učení. Učil se neustále ze zkušeností Sovětského svazu a jeho komunistické strany. Dovedl tyto zkušenosti správně využívat jak ve své činnosti proletářského revolucionáře, tak ve své práci prvního státníka a budovatele naší osvobozené vlasti. Jako důsledný vyznač učení Marxe, Engelse, Lenina, věrný

žák nezapomenutelného Stalina, měl vždy na mysli především zájem o prospěch pracujícího lidu a zasvětil boji za jeho lepší příští celý svůj život.

Klement Gottwald zanechal velké dílo uprostřed nejprudšího budovatelského vypětí k dokončení našeho prvního pětiletého plánu. Zanechal svůj lid truchlící, ale ne skleslý, neboť sám v rozhlasovém projevu k úmrtí J. V. Stalina dne 7. března 1953 prohlásil: „Proto budeme plnit Stalinův odkaz i tím, že — byť i s krutým žalem v srdci — vysoko pozvedneme prapor Lenina a Stalina a rázně vykročíme na cestě, kterou nám ukázal Stalin, na cestě výstavby socialismu v naší zemi a na cestě boje za udržení míru.“

A proto my v jeho šlépějích půjdeme dále vpřed, hrdi na dílo vybudované pod jeho vedením. Nesmíme však nikdy zapomenout na ty myšlenky Klementa Gottwalda, které jsou opřeny o díla klasiků marxismu-leninismu a zvláště jeho velkého učitele J. V. Stalina, se staly hnací silou naší cesty k socialismu.

Nejdůležitější si musíme připomínat jeho poslední projevy, v nichž se jasně rýsovala naše nová perspektiva. Jeho novoroční rozhlasový projev ukázal na nutnost učit se více od sovětských soudruhů a potíral mentalitu „malého českého člověka“: „Ocenit dobrou vůli našich sovětských přátel, poznat a uznat, že každý z nás se může od nich mnohému naučit — to je věcí všech pracovníků v průmyslu i zemědělství, a zejména naší mladé i staré inteligence. A učit se od přítele — to naprosto neznamená ztrácet sebedůvěru, sebeúctu a sebevědomí, to naprosto neznamená upadnout do mentality onoho nám náočkovaného ‚malého českého člověka‘, který plívá po všem vlastním a poklonkuje před vším cizím. Učit se u přítele i u protivníka, abych se stal mistrem v daném oboru a zařadil se mezi nejpřednější znalce věcí — to odpovídá skutečné české a slovenské nátuře. Hle, a tuto možnost má dnes před sebou všechna naše technická inteligence.“

Vedle boje za zvýšení produkce a produktivity práce, směřujících k urychlení naší cesty k socialismu, viděl také nesmírný význam kultury a vědy, jak zdůraznil ve svém dopise k založení ČSAV: „Založení Akademie věd jako nejvyšší vědecké instituce naší republiky je velkou událostí pro naši vědu a nejen pro vědu, nýbrž pro všechnen náš život, pro celou naši výstavbu socialismu.“

Nejde nám ovšem, abych tak řekl, o všelijakou vědu. Nikoli věda pro vědu, nikoli věda vznášející se nad zemí, nýbrž věda spjatá se životem a potřebami společnosti, věda pomáhající nám k ovládnutí přírody a otvírající nové obzory našemu hospodářství a kultuře — to je naše přání, naše potřeba, náš požadavek.“

Nejzávažnější však zůstane pro naši nejbližší budoucnost projev Klementa Gottwalda při otevření Musea V. I. Lenina dne 21. ledna 1953 a z něho zvláště tato slova: „... správně Lenin předvídal, že hospodářská výstavba Sovětského svazu ‚se stane příkladem pro budoucí socialistickou Evropu a Asii‘. Tato Leninova slova, která se samozřejmě nevztahují jen na hospodářskou výstavbu, ale na výstavbu socialistické společnosti vůbec — nabývají zvláštního významu právě dnes, kdy se stávají skutečností jak v evropských zemích lidové demokracie, tak v lidové Číně.“

Je ovšem přirozené, že na naší cestě k socialismu, podobně jako v ostatních zemích lidové demokracie, je nemálo odlišného od cesty Sovětského svazu. Odlišný byl již sám rok 1945 od roku 1917. Avšak tyto odlišnosti se týkají pouze forem a nikoli samé podstaty nového řádu, již je vláda pracujícího lidu pod vedením dělnické třídy, již je diktatura proletariátu. I tuto otázku objasnil Lenin, když napsal: ‚Přechod od kapitalismu ke komunismu jistě přinese velké bohatství a různorodost politických forem, avšak podstata bude přitom nevyhnutelně jedna: diktatura proletariátu.‘

Bylo by proto hloupostí a nebezpečným dogmatismem, kdybychom byli oné odlišnosti na své cestě od roku 1945 nedbali. Naopak, to, že jsme k ní přihlíželi, a že

jsme jí dovedli správně využívat, pomohlo nám mimo jiné skoncovat v únoru 1948 s vnitřní buržoasní reakcí.

Na druhé straně však by bylo zločinnou hloupostí, kdybychom chtěli některé z oněch „odlišností“, které byly pouze přechodného rázu a postupně odumírají, konservovat. Stále širší a hlubší využívání sovětských zkušeností a tedy stále větší přibližování se sovětskému příkladu, toť jeden z hlavních zákonů rozvoje lidové demokratických zemí. Tedy každé těsnější přiblížení se k sovětskému vzoru, k společnosti, která již vybudovala socialismus a která i za nás vytrpěla mnohé bolesti hledání, zkoušení a nalézání nových forem života — je naším úspěchem, je významným pokrokem na cestě k socialismu. Takovým úspěchem je na př. přijetí nových stanov naší strany, které v nejdůležitějších bodech plně odpovídají stanovám KSSS.

A naopak: vystrkování a konservování nižších přechodných forem a vydávání jich za neměnnou „specifiku“, stejně jako nedbání a odmítání sovětského příkladu a zkušeností, vede nakonec k popření a k zvrácení samé podstaty lidové demokracie a k restauraci kapitalismu.

Leninismus nás tak učí všestranně využívat velikých zkušeností první země socialismu a směle přecházet od nižších forem k vyšším formám budování socialistické společnosti.

...je potřeba jednoho: osvojit si leninsko-stalinský styl práce, leninsko-stalinské vlastnosti bojovníků za socialismus.

Je potřeba milovat svůj lid a věřit v jeho tvůrčí síly — jako Lenin a Stalin. Bez této lásky k pracujícím masám a bez důvěry v jejich nezměrné síly a schopnosti nelze vybudovat socialismus.

Je potřeba být nesmiřitelný k nepřítelům vnějším i vnitřním — jako Lenin a Stalin.

Je potřeba pracovat věčně, houževnatě a důsledně — jako Lenin a Stalin. Leninovo „méně bombastických frází, více prosté všední práce“ má být heslem každého z nás.“

Klement Gottwald zanechal velké dílo politika a státníka, ze kterého se budou učit pracující naší vlasti. Studium jeho díla získají i pedagogové, neboť poučky a závěry čerpané z desítek let vedení revolučního zápasu a výchovy mas v duchu marxismu-leninismu dávají učitelům naší mládeže mnoho poučení. Není to pedagogická soustava ve smyslu soustavy Komenského, ale ani klasikové Marx, Engels, Lenin a Stalin nezanechali soustavu pedagogickou. Přesto lze ze všech klasiků i z díla soudruha Gottwalda sestavit hluboce poučnou výchovnou knihu, jež podpoří práci učitele i rodiny při výchově naší mládeže k socialismu. Bude úkolem našich pedagogických pracovníků, aby co nejdříve dali takovou knihu do našich rukou.

Všimněme si, jak se Klement Gottwald dívá na základ existence člověka, na práci! Ve svém projevu k shromáždění školní mládeže, učitelů a profesorů na Staroměstském náměstí dne 26. dubna 1948 řekl o ní mezi jiným toto: „Práce je zdrojem všeho, co potřebujeme k životu, všech krás i lidského štěstí. Lidé, kteří žijí bez práce, ač by pracovat mohli, jsou špatní a zcela zbyteční na světě. Zato lidé, kteří pracují, a rádi pracují, jsou užiteční a potřební. Jím také dnes patří naše republika a oni jsou v ní pány.“

Přitom je stejně důležitá práce dělníka, rolníka a inteligence. Avšak základem všeho je práce tělesná, práce rukou. Proto se bude v nové škole učit všechna mládež tělesně pracovat, aby se všichni naučili vážit si tělesné práce. A proto také zdokonalíme odborné školy pro učně, aby vzdělání dělníka, řemeslníka, rolníka bylo co nejlepší, a aby svůj obor co nejlépe ovládali.“

V odpovědi na otázky redakce časopisu Školství a osvěta dne 12. prosince 1947 ukázal na význam i na poslání školy v lidové demokracii. Škola je podle něho hlavním činitelem výchovy občanů republiky. To znamená, že je nutno vychovávat mládež ve škole již od mládí tak, aby naše zřízení, naše lidová demokracie, jí byla věcí blízkou,

srozumitelnou, drahou, aby mladý občan již od mládí cítil: toto je můj stát, já budu jednou jeho hospodářem a bez něho není života. Aby mu přešlo do krve národní, demokratické, slovanské uvědomění, aby byl hrdý tím uvědoměním.

Klement Gottwald se zamýšlel i nad jedním z hlavních úkolů výchovy mládeže, výchovy k pravému vlastenectví. Jak napsal konferenci pracovníků Svazu české mládeže dne 3. dubna 1948, je to úkol vychovávat naši mládež v občany sebevědomé a hrdé na svou příslušnost k českému a slovenskému národu „... spolu se socialistickým Sovětským svazem a ostatními lidově demokratickými státy jsme v čele světové historie, v čele světového pokroku jako budovatelé nového, vyššího, humánnějšího společenského řádu. Však ne náhodou věnoval nám — a dosud věnuje — reakční tisk západních zemí tolik ‚vzácné‘ pozornosti, však ne náhodou vyslovují jméno Československa se sympatiemi pokrokoví a poctiví lidé na celém světě!

Přestali jsme být malým a osamělým státem v Evropě a stali jsme se součástí velké a mocné fronty pokrokových států. Zasluhou toho, že jsme vstoupili na cestu lidové demokracie, na cestu, vedoucí k socialismu, otevřeli jsme si brány k štěstí a blahobytu a zařadili jsme se zároveň mezi průkopníky světového pokroku. Je proto na co být hrdý. Jestliže se někdy náš národ znovu přiblížil k nejslavnější své husitské době, pak je to právě dnes.“

Jako prezident republiky v dopise vesnickým učitelům v prosinci roku 1950 vysoko vyzdvihl úlohu učitele. Nám všem, pedagogům na vesnici i ve městě, ve školách i v ústavech tehdy napsal: „Chtěl bych vám připomenout váš krásný vzor — naše buditelské učitele. To byli lidé, kteří v krušných podmínkách minulosti probouzeli s nadšenou obětavostí v naší mládeži lásku k vlasti a k vzdělání a byli i mezi hlavními činiteli nového národního života našeho venkova. To byli lidé, kteří správně viděli ve svém povolání odpovědný národní úkol, jemuž je třeba zasvětit celý život, duši i srdce.

Takovéto buditelské učitele, chápající své povolání jako velikou službu národu a myšlence socialismu, dnes potřebuje naše republika. Pravda, vaše nynější úkoly jsou větší a složitější, naši učitelé nepracují již jako osamělí ‚zapadlí vlastenci‘, nýbrž s veškerou pomocí naší lidové vlády a komunistické strany, po boku dělnické třídy a družstevních rolníků, v šicích celé armády budovatelů socialismu.

Proto upřímně díky vesnickým učitelům a učitelkám, kteří již jdou cestou průkopníků nové naší školy a nového života našeho venkova, a věřím, že vaše konference přispěje k tomu, aby další tisíce nastoupily tuto cestu.“

Všichni učitelé naší vlasti, všichni pedagogové složili spolu s veškerým pracujícím lidem Československa slavnou přísahu pronesenou Antonínem Zápotockým: Neporušíme nikdy naše přátelství a spojenectví s národy Sovětského svazu! Budeme budovat pod vedením Komunistické strany Československa naši jednotnou Národní frontu pracujících měst a venkova, osvojovat si umění vládnout s lidem a pro lid, upevňovat cestou lidové demokracie svobodu, pokrok a mír v našich zemích, budovat z vůle lidu a pro štěstí všech pevné základy socialistické výstavby. Budeme upevňovat spolupráci a jednotu Čechů a Slováků, posilovat vnitřní sílu naší republiky a vyzbrojovat ji tak proti všem úkladům vnitřních i zahraničních nepřátel.

Budeme neustále zvyšovat svoji bdělost a ostražitost, chránit naši socialistickou výstavbu, dodržovat státní a pracovní disciplínu a tvrdě a neúprosně účtovat s každým, kdo by se pokoušel narušovat a poškozovat naše budovatelské úsilí. Budeme posilovat a upevňovat naši armádu, strážkyni a oporu svobody, samostatnosti, nezávislosti a míru. Dokončíme čestně první Gottwaldovu pětiletku a budeme pokračovat v budování a upevňování hospodářské základny socialistické výstavby, posilovat náš průmysl, především těžký průmysl a pokračovat důsledně v socialistické přestavbě našeho zemědělství.

Budeme se všichni spoločne učiť, snažiť sa každý na svojom mieste lepšie a dokonalejšie pracovať tak, aby každý z nás bol zodpovedným funkcionárom na svojom pracovnom úseku a vo svojej funkcii. Zesílíme mierové budovateľské úsilie v našej zemi. Vedomí si toho, že ochrana mieru spočíva v našich rukách a v našej sile, budeme neustále rozvíjať a zvyšovať svoju priemyslovú a poľnohospodársku výrobu, plniť a prekračovať svoje hospodárske plány.

Budeme ešte usilovnejšie podporovať mierovú politiku Sovietskeho zväzu, budeme posilovať priateľské vzťahy k Čínskej ľudovej republike, k zemiam ľudovej demokracie i k Nemeckej demokratickej republike a ke všetkým ľuďom dobrej vôle, ať kdekoľvek žijú, ktorí milujú mier a nenávidia vojnu. Chceme a budeme usilovať o vykonávanie politiky medzinárodnej spolupráce a rozvoja obchodných stykov so všetkými zemami na základe rovnosti s rovným, bez zasahovania do vnútorných vecí štátu a narušovania štátnej suverenity.

Tak znela hlavná slová prisahy, tak chápeme všetci odkaz Klementa Gottwalda. A pýtate sa, súdruzi učitelia, ktoré z tých slov nemá byť príkazom nám, aby sme v jejich smysle nemali vychovávať našu mládež? Slová prisahy ľudu sú nám, a predovšetkým nám, vychovávateľom mládeže, jasnou smernicou našej práce!

Proto sme tiež prijali ako záväzok slávnostne slová nášho ministra školstva a osvety Ernesta Sýkory, pronesené dňa 19. marca 1953 v rozhlase: „Prisahajme si, súdruzi a súdruhovia, učitelia i žiaci, že so všetkých síl budeme usilovať o to, aby z našich škôl vychádzali mladí gottwaldovci, ktorí odkazu súdruha Stalina a Gottwalda nielen ostávajú verní, ale ho aj uskutočnia. To prisahajme!“

THEORIE A PRAXE SOCIALISTICKÉ VÝCHOVY

Ako učím socialistickému vlastenectvu.

VIERA RIZIKY, riaditeľka školy, Chrabrany, okres Topoľčany.

Našou veľkou úlohou je vychovať našu mládež v duchu socialistického vlastenectva. To znamená, vypestovať v deťoch cit hlbokého lásky ku svojej vlasti, svojmu ľudu a strane. Veľká a vytrvalá túžba čím skôr narásť a urobiť svoju vlasť, našu drahú Československú republiku mocnejšou a bohatšou, vybudovať v nej socializmus, to je vedomá láska k vlasti, to je socialistické vlastenectvo.

Krásny vzťah k práci, k spoločnému vlastníctvu, vedomá disciplína, kolektivismus, silná vôľa a pevný charakter, sú základnými črtami nových ľudí, ľudí preniknutých socialistickým vlastenectvom.

Viera v ľud a v jeho tvorivé sily, nadanie a schopnosti, láska k vlasti spojená s hlbokou nenávisťou k nášmu nepriateľovi, zotročiteľovi človeka človekom, k vykorisťovateľom, k ľuďom žijúcim na účet

práce iných... to všetko sú vlastnosti socialistického človeka.

Cit socialistického vlastenectva nie je pôvodne vrodený, treba ho pestovať.

Preto výchovná práca nás učiteľov má taký obrovský význam pre vytváranie charakteru a morálnej tvárnosti detí.

Krásne vlastnosti socialistického človeka nemožno všetci rečou, alebo agitačným heslom, ale sústavným nabadateľným pôsobením v prostredí priateľského obcovania po celé obdobie školského života. Akákoľvek zásada nového človeka nedá sa naučiť za deň, týždeň, mesiac, ba ani nie za rok, ale musí sa stať úlohou celej školskej dochádzky.

Výchovu socialistického vlastenectva v škole treba nevyhnutne začať u žiakov od prvej triedy a pokračovať v nej cez všetky ďalšie roky.